

“Тасдиқ мекунам”

Ректори Муассисаи давлатии

таълимии “Донишгоҳи давлатии

Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров”

профессор Усмонзода А.И.

ХУЛОСАИ

КАФЕДРАИ НАЗАРИЯ ВА АМАЛИЯИ ЗАБОНИ АНГЛИСИИ ФАКУЛТЕТИ ЗАБОНҲОИ ХОРИҶИИ МУАССИСАИ ДАВЛАТИИ ТАЪЛИМИИ “ДОНИШГОҶИ ДАВЛАТИИ ХУЧАНД БА НОМИ АКАДЕМИК БОБОҶОН ҒАФУРОВ”

Диссертатсияи Холматова Хуршеда Айюбҷоновна таҳти унвони «Инъикоси концепти “бойигарӣ”–“қашшоқӣ” дар системаи фразеологии забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктор PhD аз рӯи ихтисоси 6D021300-Забоншиносӣ (6D021302-Забоншиносии муқоисавӣ-таърихӣ, қиёсӣ ва муқоисавӣ) дар кафедраи назария ва амалияи забони англисии факултети забонҳои хориҷии Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Бобоҷон Ғафуров” ба анҷом расидааст.

Холматова Хуршеда соли 2018 зинаи магистратураи факултети забонҳои хориҷии Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуровро бо ихтисоси Забони англисӣ хатм намудааст. Аз соли 2021 то ҳол дар кафедраи умумидонишгоҳии забонҳои хориҷӣ ҳамчун омӯзгор фаъолият мебарад.

Роҳбари илмии докторант номзади илмҳои филологӣ, дотсент Раҷабова М.М. мебошад.

Дар натиҷаи баррасии рисолаи диссертатсионии ӯ “Инъикоси концепти “бойигарӣ” – “қашшоқӣ” дар системаи фразеологии забонҳои англисӣ ва тоҷикӣ” чунин хулосаҳо бароварда шуданд:

Мақсади диссертатсия муайян кардани тавсифи ҳаматарафа ва хусусиятноки концептҳои абстрактии “бойигарӣ” ва “қашшоқӣ” дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ мебошад.

Мақсади гузошташуда тавассути ҳалли вазифаҳои зерин амалӣ карда мешавад:

- ошкор намудани имкониятҳои лингвофарҳангшиносӣ ва забоншиносии когнитивӣ ҳамчун асоси назариявии таҳқиқи хусусиятҳои лингвофарҳангии концептҳо;

- муайян кардани мафҳуми “концепт” дар забоншиносии муосир;

- коркарди минбаъда ва возеҳ намудани усулҳои экспликацияи хусусиятҳои лингвофарҳангии концепт дар заминаи тавсифҳои ҳаматарафаи он;

- таҳлили шакли дохилӣ, меъёри калимасозӣ, парадигматикӣ ва синтагматикии концептҳои омӯхташаванда;

- омӯзиши динамикаи концептҳои “бойигарӣ” ва “қашшоқӣ” дар забони адабии тоҷикии охири асри XX ;

- тасвири концептикунонии бойигарӣ ва қашшоқӣ дар идиомаҳо ва паремияҳо;

- бунёди сохторҳои когнитивӣ, ки аз онҳо концептҳои таҳқиқшаванда бармеоянд.

Аҳаммияти назариявии тадқиқот иборат аз он аст, ки дар рисола тасаввуротҳо оид ба концепт ҳамчун бисёрҷанбаъ муайян шудаанд ва самтҳои гуногуни дастрасии он тавассути алоқамандии забонӣ дар мисоли концептҳои фарҳангӣ тавсиф шудаанд, самаранокии эпистемологии таҳқиқоти муқоисавии концептҳо дар доираи як лингвофарҳанг ва лингвофарҳангҳои гуногун нишон дода шудааст.

Аҳаммияти амалии рисола дар имконияти истифодаи натиҷаҳои он дар таҷрибаи луғатнигорӣ мебошад. Аз маводи тадқиқот тарҷумонҳо,

фарҳангшиносон, ҷомеашиносон, муаллимони забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ истифода карда метавонанд.

Навоварии тадқиқоти гузаронидашуда иборат аст аз:

- усули интегративӣ-тафсирии омӯзиши концептҳои “**бойгарӣ**” ва “**қашшоқӣ**”, аз ҷумла ҷузъҳои этимологӣ, сохторӣ-семантикӣ ва когнитивии онҳо;

- мутобиқсозии усулҳои экспликацияи мавҷудияти луғавӣ ва фразеологӣ концептҳо дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ;

- созиши сохторҳои когнитивӣ, ки асоси ин концептҳо ташкил медиҳанд;

- муқоисаи дучониба ва хусусияти концептҳо, ки имконияти дарёфти вижагиҳои лингвофарҳангии онҳоро дар сатҳҳои забонӣ ва когнитивӣ мебошад.

Ба ҳимоя муқаррароти зерин бароварда мешаванд:

1. Концептҳои “**бойгарӣ**” ва “**қашшоқӣ**” дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ дорои хусусиятҳои универсалӣ (ҳаматарафа) ва махсус мебошанд. Хусусиятҳои универсалӣ қабати ядроии концептҳо ташкил дода, асосан табиати когнитивӣ доранд, дар ҳоле ки хусусиятҳои махсус қабатҳои периферии концептҳо ташкил дода, бо хусусиятҳои фарҳангӣ ва забонӣ алоқаманданд.

2. Метазабон, ки бо ёрии он концептҳои “**бойгарӣ**” ва “**қашшоқӣ**” шарҳу тафсир карда мешаванд, ҷузъҳои “захира”, “стандарт (меъёр)”, “субъект” ва “объекти соҳибӣ”, “арзёбӣ”, “гурӯҳбандии забонӣ”-ро дарбар мегирад. Ин ҷузъҳо, аввалан шакли ягонаи хусусиятҳои лингвофарҳангии концептҳо муқаррар мекунанд, сониян, инварианти когнитивии концептҳои антонимиро ифода мекунанд, ки дар забон ном намеёбанд, лекин аҳаммияти баланди эпистемологӣ доранд.

3. Концептҳои таҳқиқшаванда ба тағйироти муҳити иҷтимоӣ, сохтори иқтисодӣ ва муносибатҳои ахлоқии ҷомеа ҳассос буда, аммо бо ин ҳама,

якпорчагии дохилии худро нигоҳ дошта, семантикаи аломатҳои забониरो, ки дар он таҷассум ёфтаанд, муайян мекунанд.

4. Луғавигардонии концептҳои зухуроти концептуалии онҳоро ошкор намуда, қабати ядроиро фаро мегирад ва хусусиятҳои ҳам антропосентрикӣ ва ҳам ғайриантропосентрикиро дорад. Фразеологизатсияи концептҳои дар баробари зухуроти концептуалӣ, зухуроти образнок (фасех), маҷозӣ ва рамзиро ифода намуда, ҳам қабатҳои ядрӣ ва ҳам канорӣ концептро фаро мегирад ва хусусияти антропосентрикиро нишон медиҳад.

5. Таҷдид шудани когнитивӣ-маҷозии фразеологизатсияи концептҳои имкон медиҳад, ки амсилаҳои пайдошударо бо истиораҳои умумифарҳангии захира, фазо, ҳаракат якҷоя кунанд, ки барои концепти “**бойигарӣ**” мусбат ва барои концепти “**қашшоқӣ**” манфӣ нишонгузорӣ шудааст. Дар маҷмуъ, амсилаҳои когнитивии концептҳои номбаршуда дар фарҳангҳои англисӣ ва тоҷикӣ хусусиятҳои универсалиро дорад, хусусиятҳои лингвофарҳангӣ бештар дар заминаи маҷозии идиомаҳо ва концепти рамзии “**бойигарӣ**” ва “**қашшоқӣ**” зоҳир мешавад.

6. Паремнологизатсияи концептҳои як минтақаи гузариш аз мавҷудияти забонӣ ба матнӣ (инфироӣ) мебошад. Паремияҳо муносибати соҳибони забони тоҷикӣ ва англисиро ба бойигарӣ ва қашшоқӣ нишон медиҳад, барои онҳо концептуализатсияҳои ҳамдигарро истиснокунанда дар доираи як концепт хос мебошанд.

Мақолоте, ки аз рӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ ба нашр расидаанд:

а) мақолаҳои, ки дар маҷаллаҳои тақризшавандаи КОА-и назди

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷоп шудаанд:

[1-М] Холматова Х.А., Роҷеъ ба забоншиносии фарҳангӣ ҳамчун заминаи назариявии таҳлили концепсия /Х.А.Холматова/ Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои филологӣ. 2021. № 1. – С. 66-70

- [2-М] Холматова Х.А. About of the concept “wealth” and “poverty” in the paremyological picture of the world /Х.А.Холматова/ Scientific journal “Research and education” (ISSN: 2181-3191) Vol.1 No.8 (2022) in Tashkent
- [3-М] Холматова Х.А., Роҷеъ ба муқоисаи ибораҳои рехтаи концепти “боигарӣ-қашшоқӣ” дар забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ /Х.А.Холматова/ Паёми Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айнӣ дар шумораи №3 (104) соли 2023 барои чоп супорида шуд.
- [4-М] Холматова Х.А. Роҷеъ ба мафҳуми концепт дар забоншиносӣ (таърихи инкишоф, сохтор, таснифот) /Х.А.Холматова/ Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав дар шумораи №1-1(107) 2023 ба чоп супорида шуд.
- [5-М] Раджабова М.М., Холматова Х.А., Этимологический анализ концепта “*wealth/богатство*” в английском и таджикском языков (на тадж.языке) /Х.А.Холматова/ Вестник Таджикского национального университета-серия филологических наук №7 стр. 83-89 за 2023 год.

б) мақолаҳо дар дигар маҷаллаву маҷмӯаҳои илмӣ:

- [6-М] Холматова Х.А. О паремиологии концепта «богатство» и «бедность» в таджикском, русском и английском языках / Х.А.Холматова // IV International Scientific and Practical Conference Current issues and prospects for the development of scientific research held on December 7-8 2021 in Orleans, France
- [7-М] Холматова Х.А. Фразеологические единицы таджикского языка как объект лингвистического исследования /Х.А.Холматова// Scientific collection «Interconf»№ 2 (38) 16-18.12.2020 Маводи конференсияи илмӣ дар Таллин. Эстония
- [8-М] Холматова Х.А. Семантический анализ фразеологических единиц антропоцентрической направленности русского, английского и

таджикского языков /Х.А.Холматова// Scientific collection «Interconf» №3 (39) 26-28.12.2020, Маводи конференсияи илмӣ дар Манчестер. Британияи Кабир

- [9-М] Холматова Х.А. Мафҳуми “Концепт” дар забоншиносии когнитивӣ ва забоншиносии фарҳангӣ /Х.А.Холматова// Масъалаҳои мубрами забоншиносӣ ва лингводидактика дар заминаи муоширати байнифарҳангӣ дар маводи ҷумҳуриявӣ бахшида ба 90-солагии таъсисёбии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни ва 50-солагии таъсисёбии кафедраи умумидонишгоҳии забонҳои хориҷӣ. Душанбе-2021
- [10-М] Холматова Х.А. Мушкилоти тарҷума ҳангоми таффаҳуми матн /Х.А.Холматова// Масоили мубрами забоншиносии типологӣ, германӣ, ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ. №10 (2020) Хуҷанд-2020
- [11-М] Холматова Х.А. Отрожение концепта “богатство” и “бедность” /Х.А.Холматова// Международная научная конференция “Актуальные научные исследования в современном мире” (26-27 февраля 2022 г.) г.Перяслав, Украина
- [12-М] Холматова Х.А. Концепти фразеологӣ: моҳият ва сохтор (дар асоси забонҳои тоҷикӣ ва англисӣ) /Х.А.Холматова// “Масъалаҳои мубрами забоншиносии муосир ва методикаи таълими забонҳои хориҷӣ”, маводи конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ бахшида ба 30-солагии Иҷлосияи 16-уми Шурои Олии ҚТ, 25-солагии ба имзо расидани созишномаи истиқрори сулҳ ва ризояти миллӣ, 90-солагии МДТ “ДДХ ба номи академик Бобоҷон Ғафуров”, 65-солагии факултети забонҳои хориҷӣ, иҷроиши “Барномаи рушди забони давлатии такмили таълим ва омӯзиши забонҳои русӣ ва англисӣ дар ҚТ барои давраи то соли 2030” №14 (2022)
- [13-М] Холматова Х.А. Роҷеъ ба муносибати халқҳои Амрико ва Тоҷик оид ба қашшоқӣ (дар мисоли зарбумасалҳо, мақолҳо,

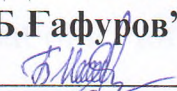
фразеологизмҳо ва афоризмҳо) /Х.А.Холматова/ Инсони комил ва олими забардаст (Маҷмӯи мақолоти илмӣ ва меҳрномаҳо бахшида ба 75-солагии дотсенти кафедраи забони олмонӣ ва забони хориҷии дуюм Шарипов А.Ш.) 2023.– С. 206-209

Кафедраи назария ва амалияи забони англисии факултети забонҳои хориҷии Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров” диссертатсияи Холматова Хуршеда Айюбҷоновнаро кори илмии ба анҷомрасида ва муҳраи меҳисобад, ки дар сатҳи хуби илмию таҳқиқотӣ таълиф шудааст ва ба ҳама талаботҳои диссертатсионӣ ҷавобгӯ аст.

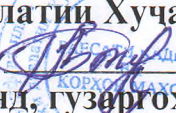
Иштирок доштанд: 12 нафар

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» - 12 нафар, «зид» - 0, «бетараф» - 0

Қарори № 9 аз 10 –уми апрели соли 2023

И.в.мудири кафедраи назария ва амалияи забони англисии факултети забонҳои хориҷии Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров” номзади илмҳои филологӣ: **Ҳикматуллоева Н.А.**
Суроға: 735700 Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Суғд, ш.Хучанд, микроноҳияи 20, бинои таълимии №2 Тел: +(992)927403040

Котиби чаласаи кафедраи назария ва амалияи забони англисии факултети забонҳои хориҷӣ муаллими калон
Қобилова Ф.Х.
тел: +(992)936010133
E-mail: kobilovafariza@gmail.com

Имзои Н.А.Ҳикматуллоева ва Ф.Қобилова-ро тасдиқ мекунам:
Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси МДТ “Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров” **Наврӯзов Э.М.**
вилояти Суғд, ш.Хучанд, гузаргоҳи Мавлонбеков, 1
тел: +(992)900420202
E-mail: n.ehson@mail.ru